

جزوه آمادگی آزمون کارشناسی رسمی دادگستری

رشته راه و ساختمان

(همراه با نمونه سوالات مرتبط سال‌های گذشته)

مطالعه این جزوه به افراد زیر پیشنهاد می‌گردد:

- دانشجویان رشته‌های مهندسی
- کارشناسان رسمی دادگستری در رشته راه و ساختمان
- مهندسين ساختمان
- فعالات صنعت ساخت
- و تمامی علاقه‌مندان به علوم مهندسی

این جزوه برای کمک به داوطلبان آزمون کارشناسی رسمی دادگستری در رشته راه و ساختمان تهیه شده است. مطالب ارائه شده، خلاصه‌ای از سرفصل‌های اصلی و نکات کلیدی مورد نیاز برای این آزمون هستند که به همراه نمونه تست‌های سال‌های گذشته ارائه شده‌اند.

موفق و پیروز باشید

دکتر مصطفی نجفی

فهرست کلی مطالب

- بخش اول: کلیات و مبانی کارشناسی رسمی دادگستری (بخش مشترک) ۱۰
- فصل ۱: آشنایی با قوانین و مقررات مربوط به کارشناسان رسمی ۱۰
- فصل ۲: اخلاق حرفه‌ای و مسئولیت‌های کارشناس رسمی ۱۴
- فصل ۳: فرایند کارشناسی و گزارش‌نویسی ۱۵
- بخش دوم: مباحث تخصصی رشته راه و ساختمان ۱۷
- فصل ۴: مقررات ملی ساختمان (با تأکید بر آخرین ویرایش‌ها) ۱۷
- فصل ۵: نشریات سازمان برنامه و بودجه و آیین‌نامه‌های اجرایی ۵۷
- فصل ۶: دانش عمومی مهندسی عمران، معماری و شهرسازی (با نگاه کارشناسی) ۸۴
- بخش سوم: راهبردهای آمادگی و تکنیک‌های موفقیت در آزمون ۱۴۸
- فصل ۷: برنامه‌ریزی مطالعاتی و مدیریت زمان ۱۴۸
- فصل ۸: تکنیک‌های تست‌زنی و حل مسئله ۱۵۲
- فصل ۹: آمادگی برای مصاحبه علمی و تخصصی ۱۵۵

این جزوه رایگان نمی‌باشد

DrMostafaNajafi.ir

فهرست ریز مطالب

فصل ۱: آشنایی با قوانین و مقررات مربوط به کارشناسان رسمی ۱۰

۱.۱. قانون کانون کارشناسان رسمی دادگستری: ۱۰

۱.۱.۱. ساختار و تشکیلات کانون‌ها و مراکز کارشناسی ۱۰

۲.۱.۱. شرایط و صلاحیت‌های لازم برای اخذ پروانه کارشناسی ۱۰

۳.۱.۱. حقوق و تکالیف کارشناس رسمی ۱۱

۴.۱.۱. صلاحیت‌های عمومی و اختصاصی ۱۱

۵.۱.۱. آیین‌نامه اجرایی قانون کانون کارشناسان رسمی دادگستری ۱۱

۲.۱. ماده ۱۸۷ قانون برنامه سوم توسعه اقتصادی (مرکز کارشناسان رسمی قوه قضائیه) ۱۲

۱.۲.۱. تفاوت‌ها و شباهت‌ها با قانون کانون کارشناسان رسمی دادگستری ۱۲

۲.۲.۱. آیین‌نامه اجرایی ماده ۱۸۷ ۱۲

۳.۱. مواد مرتبط از قوانین آیین دادرسی مدنی و کیفری ۱۳

۱.۳.۱. نقش کارشناس در فرایند دادرسی ۱۳

۲.۳.۱. ارجاع کارشناسی، مراحل آن و اعتراض به نظریه کارشناسی ۱۳

۳.۳.۱. ضمانت‌های اجرایی و تخلفات کارشناسی ۱۳

فصل ۲: اخلاق حرفه‌ای و مسئولیت‌های کارشناس رسمی ۱۴

۱.۲. منشور اخلاق حرفه‌ای کارشناسان رسمی دادگستری ۱۴

۲.۲. مسئولیت‌های قانونی و حقوقی کارشناس ۱۴

۱.۲.۲. مسئولیت مدنی (جبران خسارت) ۱۴

۲.۲.۲. مسئولیت کیفری (جرم) ۱۴

۳.۲.۲. مسئولیت انتظامی (صنفی) ۱۴

۳.۲. اهمیت وجدان کاری و تعهد به عدالت ۱۴

فصل ۳: فرایند کارشناسی و گزارش‌نویسی ۱۵

۱.۳. مراحل ارجاع کارشناسی ۱۵

۲.۳. فرایند انجام کارشناسی	۱۵
۳.۳. نحوه نگارش گزارش کارشناسی (اهمیت و ساختار)	۱۵
۴.۳. نکات کلیدی در گزارش نویسی	۱۶
فصل ۴: مقررات ملی ساختمان (با تأکید بر آخرین ویرایش‌ها)	۱۷
۱.۴. مبحث ۳: حفاظت ساختمان‌ها در مقابل حریق	۱۷
۲.۴. مبحث ۴: الزامات عمومی ساختمان	۱۸
۳.۴. مبحث ۵: مصالح و فرآورده‌های ساختمانی	۲۰
۴.۴. مبحث ۶: بارهای وارد بر ساختمان	۲۲
۵.۴. مبحث ۷: پی و پی‌سازی	۲۴
۶.۴. مبحث ۸: طرح و اجرای ساختمان‌های با مصالح بنایی	۲۶
۷.۴. مبحث ۹: طرح و اجرای ساختمان‌های بتن آرمه	۲۸
۸.۴. مبحث ۱۰: طرح و اجرای ساختمان‌های فولادی	۳۱
۹.۴. مبحث ۱۲: ایمنی و حفاظت کار در حین اجرا	۳۳
۱۰.۴. مبحث ۱۴: تاسیسات مکانیکی	۳۶
۱۱.۴. مبحث ۱۵: آسانسورها و پله‌های برقی	۳۹
۱۲.۴. مبحث ۱۸: عایق‌بندی و تنظیم دمای ساختمان	۴۱
۱۳.۴. مبحث ۱۹: صرفه‌جویی در مصرف انرژی	۴۴
۱۴.۴. مبحث ۲۲: مراقبت و نگهداری ساختمان	۴۷
۱۵.۴. آیین‌نامه ۲۸۰۰ (استاندارد طراحی ساختمان‌ها در برابر زلزله)	۵۰
۱۶.۴. راهنما جوش و اتصالات جوشی در ساختمان‌های فولادی	۵۳
فصل ۵: نشریات سازمان برنامه و بودجه و آیین‌نامه‌های اجرایی	۵۷
۱.۵. نشریه ۵۵: مشخصات فنی و عمومی کارهای ساختمانی	۵۷
۲.۵. نشریه ۱۰۱: مشخصات فنی و عمومی راه (روسازی آسفالتی راه‌های ایران)	۵۸
۳.۵. فهرست بهای واحد پایه رشته ابنیه	۶۱

۵.۵. آیین‌نامه بتن ایران (آبا).....	۶۳
۶.۵. شرایط عمومی پیمان (نشریه ۴۳۱۱).....	۶۶
۷.۵. قانون شهرداری و قانون تملک آپارتمان‌ها.....	۷۰
۱.۷.۵. قانون شهرداری (مصوب ۱۳۳۴ و اصلاحات بعدی).....	۷۰
۲.۷.۵. قانون تملک آپارتمان‌ها (مصوب ۱۳۴۳ و اصلاحات بعدی).....	۷۲
۸.۵. قانون بیمه (مصوب ۱۳۱۶ و اصلاحات بعدی).....	۷۳
۹.۵. قانون کار (مصوب ۱۳۶۹ و اصلاحات بعدی).....	۷۴
۱۰.۵. تعدیل آحاد بهای پیمان‌ها.....	۷۷
۱۱.۵. قانون نظام مهندسی و کنترل ساختمان و آیین‌نامه‌های اجرایی آن.....	۸۰
فصل ۶: دانش عمومی مهندسی عمران، معماری و شهرسازی (با نگاه کارشناسی). ۸۴۰	
۱.۶. طراحی سازه‌های فولادی و بتنی (مبانی و اصول).....	۸۴
۱.۱.۶. مبانی و اصول طراحی سازه‌های بتن آرمه.....	۸۴
۲.۱.۶. مبانی و اصول طراحی سازه‌های فولادی.....	۸۵
۲.۶. تحلیل بارها و فشارها (مرور بر اصول استاتیک، مقاومت مصالح، تحلیل سازه‌ها).....	۸۷
۱.۲.۶. استاتیک: تعادل و پایداری.....	۸۷
۲.۲.۶. مقاومت مصالح: رفتار مواد تحت بار.....	۸۸
۳.۲.۶. تحلیل سازه‌ها: رفتار کلی سیستم.....	۸۸
۳.۶. مصالح ساختمانی (خواص فیزیکی و مکانیکی، کاربردها، آسیب‌شناسی).....	۹۱
۱.۳.۶. بتن.....	۹۱
۲.۳.۶. فولاد.....	۹۲
۳.۳.۶. آجر و مصالح بنایی.....	۹۳
۴.۳.۶. مصالح سقف و نما (مرور کلی).....	۹۳
۴.۶. خاک و پی‌سازی (مبانی مکانیک خاک، انواع پی، مشکلات رایج).....	۹۵
۱.۴.۶. مبانی مکانیک خاک.....	۹۵
۲.۴.۶. انواع پی.....	۹۶

۳.۴.۶	مشکلات رایج خاک و پی سازی	۹۷
۵.۶	نقشه برداری و تعیین حدود املاک (مبانی، ابزارها، روش ها)	۱۰۰
۱.۵.۶	مبانی نقشه برداری	۱۰۰
۲.۵.۶	ابزارها و تجهیزات نقشه برداری	۱۰۰
۳.۵.۶	روش ها و کاربردها در تعیین حدود املاک	۱۰۱
۶.۶	مدیریت پروژه و کنترل کیفیت در ساخت و ساز	۱۰۴
۱.۶.۶	مدیریت پروژه در ساخت و ساز	۱۰۴
۲.۶.۶	کنترل کیفیت در ساخت و ساز	۱۰۵
۷.۶	ایمنی در کارگاه های ساختمانی	۱۰۸
۱.۷.۶	مبانی و اصول ایمنی	۱۰۸
۲.۷.۶	خطرات و حوادث رایج در کارگاه	۱۰۸
۳.۷.۶	تدابیر و تجهیزات ایمنی	۱۰۹
۸.۶	آشنایی با سیستم های نوین ساخت و ساز	۱۱۱
۱.۸.۶	ضرورت و اهداف سیستم های نوین	۱۱۲
۲.۸.۶	انواع سیستم های نوین ساخت و ساز (مرور کلی)	۱۱۲
۳.۸.۶	چالش ها و ملاحظات کارشناسی	۱۱۳
۹.۶	اصول شهرسازی و مقررات مربوط به طرح های جامع و تفصیلی	۱۱۶
۱.۹.۶	مبانی و اصول شهرسازی	۱۱۶
۲.۹.۶	مقررات و طرح های جامع و تفصیلی	۱۱۶
۳.۹.۶	کاربردها و مشکلات رایج در شهرسازی	۱۱۷
۱۰.۶	قوانین مربوط به شهرداری، ساخت و ساز و تخلفات ساختمانی	۱۲۰
۱.۱۰.۶	وظایف و اختیارات شهرداری در حوزه ساخت و ساز	۱۲۰
۲.۱۰.۶	پروانه ساختمانی و ضوابط آن	۱۲۰
۳.۱۰.۶	تخلفات ساختمانی و کمیسیون ماده ۱۰۰	۱۲۱
۱۱.۶	قانون مدنی (بخش های مرتبط با املاک، حقوق مالکیت و تعهدات)	۱۲۳
۱.۱۱.۶	اموال و مالکیت (کتاب اول قانون مدنی)	۱۲۳

۲.۱۱.۶. در عقود و معاملات (بخش تعهدات - کتاب دوم قانون مدنی)	۱۲۵
۱۲.۶. قانون روابط موجر و مستأجر	۱۲۷
۱.۱۲.۶. قانون روابط موجر و مستأجر مصوب ۱۳۷۶ (مهمترین و رایج‌ترین)	۱۲۸
۲.۱۲.۶. قانون روابط موجر و مستأجر مصوب ۱۳۵۶ (مربوط به اماکن تجاری قدیمی)	۱۲۸
۳.۱۲.۶. قانون روابط موجر و مستأجر مصوب ۱۳۶۲	۱۲۹
۱۳.۶. قانون ثبت اسناد و املاک	۱۳۱
۱.۱۳.۶. مبانی و اهداف ثبت اسناد و املاک	۱۳۱
۲.۱۳.۶. مراحل و انواع ثبت املاک	۱۳۲
۳.۱۳.۶. مشکلات رایج و نکات کارشناسی	۱۳۲
۱۴.۶. قوانین مربوط به اراضی ملی و دولتی	۱۳۴
۱.۱۴.۶. تعاریف و مفاهیم کلیدی	۱۳۵
۲.۱۴.۶. قوانین مهم و مراجع رسیدگی	۱۳۶
۳.۱۴.۶. کاربرد برای کارشناس رسمی	۱۳۶
۱۵.۶. مبانی ارزیابی املاک و مستغلات (روش‌های ارزیابی، عوامل مؤثر)	۱۳۸
۱.۱۵.۶. مفاهیم پایه در ارزیابی	۱۳۸
۲.۱۵.۶. روش‌های اصلی ارزیابی املاک	۱۳۹
۳.۱۵.۶. عوامل مؤثر بر ارزش املاک و مستغلات	۱۴۰
۱۶.۶. مبانی تعیین خسارات و برآورد هزینه‌های بازسازی	۱۴۳
۱.۱۶.۶. مفاهیم پایه در تعیین خسارت	۱۴۳
۲.۱۶.۶. مراحل تعیین خسارت و برآورد هزینه‌های بازسازی	۱۴۳
۳.۱۶.۶. ملاحظات و چالش‌ها	۱۴۵
فصل ۷: برنامه‌ریزی مطالعاتی و مدیریت زمان	۱۴۸
۱.۷. تعیین اهداف مطالعاتی	۱۴۸
۲.۷. ویژگی‌های اهداف مطالعاتی مؤثر روش (SMART)	۱۴۸
۳.۷. انواع اهداف مطالعاتی برای آزمون	۱۴۸
۴.۷. چگونگی تعیین اهداف مطالعاتی در عمل	۱۴۹

۵.۷. تدوین برنامه زمانی منعطف و واقع بینانه ۱۴۹

۶.۷. مرور منظم و مستمر ۱۵۱

فصل ۸: تکنیک‌های تست‌زنی و حل مسئله ۱۵۲

۱.۸. آمادگی ذهنی و شروع آزمون ۱۵۳

۲.۸. استراتژی‌های پاسخگویی به سوالات ۱۵۳

۳.۸. تکنیک‌های خاص برای سوالات محاسباتی و حل مسئله ۱۵۴

۴.۸. مدیریت زمان در طول آزمون ۱۵۴

۵.۸. مرور نهایی (قبل از اتمام زمان) ۱۵۴

فصل ۹: آمادگی برای مصاحبه علمی و تخصصی ۱۵۵

۱.۹. جنبه‌های مورد ارزیابی در مصاحبه ۱۵۵

۲.۹. مراحل آمادگی برای مصاحبه ۱۵۵

۳.۹. نکات کلیدی در روز مصاحبه ۱۵۷

رشته راه و ساختمان

کارشناس رسمی دادگستری

این جزوه رایگان نمی‌باشد

DrMostafaNajafi.ir

تصور کنید در یک پرونده حقوقی، قاضی برای روشن شدن ابعاد فنی و تخصصی موضوع، نیاز به نظر یک متخصص بی طرف دارد. اینجاست که نقش **کارشناس رسمی دادگستری** پررنگ می شود. کارشناس رسمی، در واقع چشم و گوش فنی قاضی است. او با دانش و تخصص خود، مسائل پیچیده فنی را بررسی کرده و نتیجه را به صورت یک **گزارش کارشناسی** مستدل و شفاف به دادگاه ارائه می دهد تا قاضی بتواند بر اساس آن، رای عادلانه صادر کند.

در **رشته راه و ساختمان**، این نقش حیاتی تر هم می شود. از تعیین ارزش ملک و برآورد خسارات ناشی از حوادث ساختمانی گرفته تا تشخیص علت گسیختگی سازه و بررسی کیفیت مصالح، همه و همه نیازمند نظر تخصصی یک کارشناس خبره هستند.

این جزوه با هدف آمادگی کامل شما برای شرکت در **آزمون کارشناسی رسمی دادگستری** تدوین شده است. هدف ما این است که:

- شما را با **قوانین و مقررات** مهم مربوط به کارشناسان رسمی آشنا کنیم.
 - **دانش فنی** شما را در زمینه راه و ساختمان، مطابق با سرفصل های آزمون، تقویت کنیم.
 - **نحوه نگارش یک گزارش کارشناسی حرفه ای** را به شما آموزش دهیم.
 - شما را برای **حل مسائل کاربردی** و چالش های واقعی این حوزه آماده کنیم.
 - و در نهایت، با تاکید بر **اخلاق حرفه ای**، شما را به یک کارشناس مسئولیت پذیر و متعهد تبدیل کنیم.
- به یاد داشته باشید، موفقیت در این آزمون تنها شروع یک مسیر حرفه ای پربار است که نیازمند دقت، دانش و صداقت است.

رشته راه و ساختمان

کارشناس رسمی دادگستری

این جزوه رایگان نمی باشد

DrMostafaNajafi.ir

بخش اول: کلیات و مبانی کارشناسی رسمی دادگستری (بخش مشترک)

فصل ۱: آشنایی با قوانین و مقررات مربوط به کارشناسان رسمی

۱.۱. قانون کارشناسان رسمی دادگستری:

۱.۱.۱. ساختار و تشکیلات قانون‌ها و مراکز کارشناسی

این قانون، ساختار و وظایف قانون‌های کارشناسان رسمی دادگستری را مشخص می‌کند. قانون‌ها سازمان‌هایی غیردولتی هستند که تحت نظارت قوه قضائیه فعالیت می‌کنند و وظایف اصلی‌شان عبارتند از:

- **برگزاری آزمون:** قانون‌ها (یا با همکاری مراجع دیگر) مسئول برگزاری آزمون ورودی کارشناسی هستند.
- **اعطای پروانه:** به کسانی که صلاحیت‌های لازم را کسب کرده‌اند، پروانه کارشناسی می‌دهند.
- **نظارت بر کار کارشناسان:** بر عملکرد کارشناسان عضو خود نظارت می‌کنند و در صورت تخلف، رسیدگی انتظامی انجام می‌دهند.
- **آموزش و ارتقای سطح دانش:** به منظور به‌روزرسانی دانش کارشناسان و ارتقای کیفیت خدمات، دوره‌های آموزشی برگزار می‌کنند.

نکته مهم: در کنار قانون کارشناسان رسمی دادگستری (که ذیل این قانون فعالیت می‌کنند)، **مرکز وکلای قوه قضائیه** نیز بر اساس ماده ۱۸۷ قانون برنامه سوم توسعه، کارشناسان رسمی خود را جذب و سازماندهی می‌کند. این دو نهاد، موازی و با ساختارهای کمی متفاوت، فعالیت می‌کنند که در ادامه به تفاوت‌هایشان خواهیم پرداخت.

رشته راه و ساختمان

کارشناس رسمی دادگستری

۲.۱.۱. شرایط و صلاحیت‌های لازم برای اخذ پروانه کارشناسی

قانون، برای اینکه کسی بتواند کارشناس رسمی شود، شرایطی را تعیین کرده است. مهم‌ترین این شرایط عبارتند از:

- **تابعیت ایران:** فرد باید ایرانی باشد.
- **صلاحیت اخلاقی:** نداشتن سوابق پیشینه کیفری موثر و شهرت به حسن خلق و امانت‌داری.
- **مدرک تحصیلی:** داشتن حداقل مدرک کارشناسی (لیسانس) در رشته مورد تقاضا (مثلاً مهندسی عمران یا معماری برای رشته راه و ساختمان).
- **سابقه کار:** داشتن حداقل ۵ سال سابقه کار مرتبط بعد از اخذ مدرک کارشناسی (یا حداقل ۱۵ سال سابقه کار با مدرک کاردانی طبق برخی مقررات و شرایط خاص).
- **موفقیت در آزمون:** قبولی در آزمون کتبی و مصاحبه علمی و تخصصی.
- **گذراندن دوره کارآموزی:** پس از قبولی در آزمون، باید یک دوره کارآموزی را با موفقیت طی کند.
- **سوگند یاد کردن:** در پایان دوره کارآموزی، باید سوگند یاد کند که در کارشناسی خود، عدالت و راستی را رعایت کند.

۳.۱.۱. حقوق و تکالیف کارشناس رسمی

قانون، هم برای کارشناس حقوقی قائل شده و هم تکالیفی بر عهده او گذاشته است:

حقوق:

- **مطالبه دستمزد:** حق دریافت دستمزد کارشناسی (حق الزحمه) طبق تعرفه مصوب.
- **دسترسی به پرونده:** حق مطالعه پرونده و مدارک مربوطه برای انجام کارشناسی.
- **استفاده از کمک متخصص:** در صورت لزوم، با اجازه دادگاه، می‌تواند از کمک افراد متخصص دیگر (بدون پروانه کارشناسی) استفاده کند.

تکالیف (که خیلی مهم هستند):

- **پذیرش کارشناسی:** اصولاً کارشناس نمی‌تواند بدون عذر موجه، کارشناسی ارجاعی را رد کند.
- **بی‌طرفی:** مهم‌ترین اصل. کارشناس باید کاملاً بی‌طرف باشد و تحت تأثیر هیچ‌یک از طرفین دعوا یا منافع شخصی قرار نگیرد.
- **صداقت و امانت‌داری:** ارائه نظر واقعی و عدم پنهان‌کاری.
- **رازداری:** حفظ اسرار طرفین پرونده و اطلاعات محرمانه‌ای که در حین کارشناسی به دست می‌آورد.
- **عدم تعارض منافع:** کارشناس نباید در مواردی که با یکی از طرفین دعوا خویشاوندی، دوستی، یا منافع مالی دارد، کارشناسی را قبول کند. (این موارد به تفصیل در قانون آیین دادرسی مدنی هم ذکر شده و بسیار مهم است).
- **حضور در دادگاه:** در صورت لزوم، باید در جلسات دادگاه حاضر شود و توضیحات لازم را ارائه دهد.
- **ارائه نظر مستدل:** نظر کارشناسی باید با استدلال فنی و حقوقی همراه باشد.
- **رعایت شئونات شغلی:** حفظ احترام و جایگاه کارشناسی.

۴.۱.۱. صلاحیت‌های عمومی و اختصاصی

صلاحیت عمومی: مربوط به کلیات شغل کارشناسی است (مثل رعایت اخلاق و بی‌طرفی).

صلاحیت اختصاصی: مربوط به حوزه تخصصی کارشناس است؛ مثلاً یک کارشناس راه و ساختمان فقط می‌تواند در حوزه‌های مرتبط با رشته خود (مانند ارزیابی ملک، برآورد خسارت ساختمانی، بررسی کیفیت اجرا و...) اظهارنظر کند و نمی‌تواند در یک پرونده پزشکی اظهارنظر کند.

۵.۱.۱. آیین‌نامه اجرایی قانون کانون کارشناسان رسمی دادگستری

این آیین‌نامه، جزئیات اجرایی قانون را مشخص می‌کند؛ مثلاً نحوه برگزاری آزمون، جزئیات دوره کارآموزی، نحوه رسیدگی به تخلفات انتظامی، و جزئیات مربوط به دستمزد کارشناسان را تبیین می‌کند. مطالعه این آیین‌نامه نیز برای درک کامل قانون ضروری است.

۲.۱. ماده ۱۸۷ قانون برنامه سوم توسعه اقتصادی (مرکز کارشناسان رسمی قوه قضائیه)

۱.۲.۱. تفاوت‌ها و شباهت‌ها با قانون کارشناسان رسمی دادگستری

در ایران، دو مسیر اصلی برای کارشناس رسمی دادگستری شدن وجود دارد: یکی از طریق قانون کارشناسان رسمی دادگستری و دیگری از طریق مرکز کارشناسان رسمی قوه قضائیه (ماده ۱۸۷).

شباهت‌های کلیدی (خیلی مهم):

- اعتبار و جایگاه یکسان: هر دو گروه کارشناس رسمی هستند و نظرشان برای دادگاه به یک اندازه معتبر است. فرقی نمی‌کند پروانه شما از قانون باشد یا از مرکز، در دادگاه نقش یکسانی دارید.
- وظایف و مسئولیت‌های مشابه: وظایف، تکالیف و مسئولیت‌های قانونی و اخلاقی (مثل بی‌طرفی، صداقت و رازداری) برای همه کارشناسان رسمی، چه قانون و چه مرکز، یکسان است.
- رشته‌های کارشناسی: هر دو در رشته‌های تخصصی یکسان (از جمله راه و ساختمان) کارشناس جذب می‌کنند.

تفاوت‌های اصلی (بیشتر ساختاری):

- مرجع ایجاد و نظارت:
 - قانون: نهادی صنفی و غیردولتی است که تحت نظارت قوه قضائیه کار می‌کند.
 - مرکز: نهادی است که مستقیماً زیر نظر رئیس قوه قضائیه فعالیت می‌کند.
- قانون اصلی:
 - قانون: بر اساس قانون کارشناسان رسمی دادگستری (مصوب ۱۳۸۱).
 - مرکز: بر اساس ماده ۱۸۷ قانون برنامه سوم توسعه اقتصادی (مصوب ۱۳۷۹).
- جزئیات اجرایی: ممکن است در آیین‌نامه‌های اجرایی هر کدام، شرایط دقیق سابقه کار یا زمان‌بندی آزمون‌ها در دوره‌های مختلف کمی متفاوت باشد. همیشه آگهی آزمون را با دقت بررسی کنید.

۲.۲.۱. آیین‌نامه اجرایی ماده ۱۸۷

این آیین‌نامه، در واقع دستورالعمل اجرایی برای مرکز کارشناسان رسمی قوه قضائیه است. هدف آن، توضیح جزئیات عملیاتی مربوط به جذب و فعالیت کارشناسان رسمی است که از طریق این مرکز پروانه می‌گیرند.

موارد اصلی که این آیین‌نامه به آن‌ها می‌پردازد:

- شرایط دقیق داوطلبان: جزئیات مربوط به شرایط عمومی و اختصاصی لازم برای شرکت در آزمون، از جمله سابقه کار مرتبط و نحوه محاسبه آن.
- مراحل جذب و گزینش: چگونگی برگزاری آزمون کتبی، مصاحبه (علمی و گزینشی) و مراحل تحقیقات محلی.

- **دوره کارآموزی:** نحوه و مدت زمان دوره کارآموزی و وظایف کارآموز و کارشناس سرپرست.
- **صدور و ابطال پروانه:** شرایط صدور پروانه پس از موفقیت و موارد ابطال یا تعلیق آن.
- **حقوق و تکالیف کارشناس:** تأکید بر اصول اخلاقی و حرفه‌ای، و جزئیات مربوط به دستمزد و نحوه دریافت آن.
- **رسیدگی به تخلفات:** ساختار و نحوه رسیدگی به شکایات و تخلفات کارشناسان در دادگاه‌های انتظامی مرکز.

۳.۱. مواد مرتبط از قوانین آیین دادرسی مدنی و کیفری

۱.۳.۱. نقش کارشناس در فرایند دادرسی

کمک به قاضی: کارشناس به قاضی در مسائلی که نیاز به دانش فنی و تخصصی دارند (مثلاً در رشته راه و ساختمان) کمک می‌کند.

رفع ابهام فنی: وظیفه‌اش، شفاف‌سازی و رفع ابهامات فنی پرونده با ارائه نظر تخصصی و مستدل است.

عدم الزام‌آوری نظریه: نظر کارشناس برای قاضی مفید است، اما لازم‌الاتباع (الزامی) نیست. قاضی می‌تواند آن را بپذیرد یا رد کند.

۲.۳.۱. ارجاع کارشناسی، مراحل آن و اعتراض به نظریه کارشناسی

صدور قرار کارشناسی: دادگاه با قرار کارشناسی، موضوع و مهلت انجام کار را مشخص می‌کند.

قبول یا رد: کارشناس باید ظرف ۳ روز قبولی یا عدم قبولی خود را اعلام کند.

پرداخت دستمزد: معمولاً خواهان باید دستمزد را به حساب دادگستری واریز کند.

گزارش کتبی: کارشناس باید گزارش مستدل خود را در مهلت مقرر ارائه دهد.

اعتراض: طرفین می‌توانند ظرف یک هفته به نظریه اعتراض کنند و در صورت لزوم، موضوع به هیئت کارشناسی ارجاع می‌شود.

۳.۳.۱. ضمانت‌های اجرایی و تخلفات کارشناسی

مسئولیت مدنی: در صورت تقصیر یا اشتباه که منجر به خسارت شود، کارشناس مسئول جبران خسارت است.

مسئولیت کیفری: در صورت تبانی، گزارش کذب یا کتمان حقیقت، علاوه بر ابطال پروانه، مجازات‌های کیفری (حبس، جزای نقدی) در انتظار اوست.

مسئولیت انتظامی: تخلف از وظایف (مانند عدم رعایت مهلت) در دادگاه انتظامی رسیدگی می‌شود و مجازات‌هایی از توبیخ تا ابطال پروانه دارد.

فصل ۲: اخلاق حرفه‌ای و مسئولیت‌های کارشناس رسمی

۱.۲. منشور اخلاق حرفه‌ای کارشناسان رسمی دادگستری

مهم‌ترین اصول اخلاقی که هر کارشناس باید رعایت کند:

- **بی‌طرفی:** مهم‌ترین اصل. کارشناس باید بدون هیچ جانبداری، فقط بر اساس حقایق فنی نظر دهد.
- **صداقت و راستی:** بیان حقیقت، حتی اگر به ضرر یکی از طرفین باشد.
- **امانت‌داری و رازداری:** حفظ اطلاعات و اسرار پرونده و طرفین دعوا.
- **عدم تعارض منافع:** در مواردی که با یکی از طرفین رابطه (خویشاوندی، مالی) وجود دارد، کارشناسی را قبول نکند.
- **رعایت شئون:** حفظ احترام و جایگاه حرفه‌ای خود.
- **تعهد به تخصص:** فقط در حوزه‌هایی که تخصص دارد، اظهار نظر کند و دانش خود را به‌روز نگه دارد.

۲.۲. مسئولیت‌های قانونی و حقوقی کارشناس

کارشناس در قبال نظریه خود سه نوع مسئولیت دارد:

۱.۲.۲. مسئولیت مدنی (جبران خسارت)

اگر به دلیل اشتباه یا بی‌دقتی کارشناس، به کسی خسارت مالی وارد شود، کارشناس باید آن را جبران کند (طبق ماده ۲۶۹ ق.آ.د.م).

۲.۲.۲. مسئولیت کیفری (جرم)

در صورت ارتکاب جرم‌هایی مثل گزارش کذب، تبانی یا کتمان حقیقت، کارشناس با مجازات‌های سنگین (حبس، جزای نقدی، ابطال پروانه) روبرو می‌شود.

۳.۲.۲. مسئولیت انتظامی (صنفی)

اگر کارشناس از قوانین و مقررات صنفی (مثل عدم رعایت مهلت، عدم حضور بدون دلیل موجه) تخلف کند، در دادگاه انتظامی کانون یا مرکز رسیدگی شده و مجازات‌هایی از توبیخ تا ابطال پروانه دارد.

۳.۲. اهمیت وجدان کاری و تعهد به عدالت

فراتر از قوانین، وجدان کاری و تعهد به عدالت، سنگ بنای کار یک کارشناس موفق است. دقت، استدلال قوی و مسئولیت‌پذیری در کار، به اعتماد عمومی به نظام قضایی و اجرای عدالت کمک می‌کند.